

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามลำดับ
ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามประสบการณ์
ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ในทรรศนะของครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำแตกต่างกัน
ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 1,823 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามอำเภอที่ตั้งของโรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 318 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น

2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรณะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรณะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ และด้านวิสัยทัศน์

เมื่อพิจารณาตามประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่าสิบปี มีระดับภาวะผู้นำ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ และด้านวิสัยทัศน์

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสิบปีขึ้นไป มีระดับภาวะผู้นำ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก

ไปหาน้อย คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ และด้านวิสัยทัศน์

2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรชนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านวิสัยทัศน์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ บริหารงานตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เปิดใจกว้างยอมรับและรับรู้ประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีความกระตือรือร้น ตื่นตัว และพัฒนาตนเองให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่าสิบปี มีระดับภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ เปิดใจกว้างยอมรับและรับรู้ประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บริหารงานตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และมีความกระตือรือร้น ตื่นตัว และพัฒนาตนเองให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์สิบปีขึ้นไป มีระดับภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของคณะครู โดยการ ศึกษาต่อ ศึกษาดูงานและฝึกอบรม กำหนดเป้าหมายของหน่วยงานและยึดหยุ่นในแนวทางที่มุ่งสู่ความสำเร็จ และกระตุ้นและส่งเสริมให้คณะครูใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอน

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรชนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ รับผิดชอบในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและการให้ความร่วมมือกับชุมชน ให้คณะครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารงาน และ รับผิดชอบประสานงานทั้งภายในและภายนอก โรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่าสิบปี มีระดับภาวะผู้นำ ด้านความรับผิดชอบ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ให้คณะครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารงาน รับผิดชอบในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและการให้ความร่วมมือกับชุมชน และ รับผิดชอบต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอก โรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์สิบปีขึ้นไป มีระดับภาวะผู้นำ ด้านความรับผิดชอบ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ รับผิดชอบต่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและการให้ความร่วมมือกับชุมชน รับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างสม่ำเสมอไม่ละเลยหรือทอดทิ้งงานในหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบต่อแสวงหาทรัพยากรมาสนับสนุนการบริหารงานในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ และ รับผิดชอบต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

4. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านการตัดสินใจ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยความเป็นธรรม และ คณะครูยอมรับในการตัดสินใจ ปฏิบัติตาม

เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่าสิบปี มีระดับภาวะผู้นำ ด้านการตัดสินใจ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยความเป็นธรรม เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ คณะครูยอมรับในการตัดสินใจ ปฏิบัติตาม

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์สิบปีขึ้นไป มีระดับภาวะผู้นำ ด้านการตัดสินใจ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การตัดสินใจคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ตัดสินใจโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ ตัดสินใจโดยยึดระเบียบกฎหมายและศีลธรรมอันดีที่กำหนดแนวทางเอาไว้

5. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านการติดต่อสื่อสาร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ใช้วาจาสุภาพอ่อนโยน มีอารมณ์ขันและสร้างความเป็นกันเองกับทุกคน และ แสดงกิริยาวาจาที่เหมาะสมและมีมารยาทในการเข้าสังคม

เมื่อพิจารณาตามประสพการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสพการณ์ต่ำกว่าสิบปี มีระดับภาวะผู้นำ ด้านการติดต่อ สื่อสาร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ใช้วาจาสุภาพอ่อนโยน มีอารมณ์ขันและสร้างความเป็นกันเองกับทุกคน และ แสดงกิริยาวาจาที่เหมาะสมและมีมารยาทในการเข้าสังคม

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสพการณ์สิบปีขึ้นไป มีระดับภาวะผู้นำ ด้านการติดต่อ สื่อสาร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อที่ประชุมและต่อผู้อื่น ยกย่องชมเชยและตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาในโอกาสอันควร และ แสดงกิริยาวาจาที่เหมาะสมและมีมารยาทในการเข้าสังคม

6. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ท้องถิ่นและสังคม สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในหมู่คณะ และ เคารพในสิทธิและรู้จักให้เกียรติผู้อื่น

เมื่อพิจารณาตามประสพการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสพการณ์ต่ำกว่าสิบปี มีระดับภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ท้องถิ่นและสังคม เคารพในสิทธิและรู้จักให้เกียรติผู้อื่น และ สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในหมู่คณะ

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์สิบปีขึ้นไป มีระดับภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรม และจริยธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนา สถานศึกษา ท้องถิ่นและสังคม สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในหมู่คณะ ประพฤติปฏิบัติใน สิ่งที่ถูกต้องดีงาม และ เคารพในสิทธิและรู้จักให้เกียรติผู้อื่น

7. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนที่มี ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนที่มี ประสบการณ์สิบปีขึ้นไปมีระดับภาวะผู้นำสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า สิบปี

ด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหาร วิทยาลัยที่มีประสบการณ์สิบปีขึ้นไปมีระดับภาวะผู้นำสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มี ประสบการณ์ต่ำกว่าสิบปี

ส่วนด้านการตัดสินใจ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผล การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรชนะของครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจที่ นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรชนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณธรรมและ จริยธรรม ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ และด้านวิสัยทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย

เขต 3 นั้น มีภาวะผู้นำที่ดีในสายตาของครูผู้สอน มีพร้อมทางด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็น ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ และด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำพาโรงเรียนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป เป็นที่น่าพอใจของครูซึ่งในฐานะผู้ปฏิบัติและเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกระจกเงาสท้อนภาพของการบริหารได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในทรรณะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุวรรณ หลีกคำพันธ์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษา

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรณะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรณะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย ภูสาหาร (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 10 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำด้านกระบวนการบริหารงานทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรณะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านวิสัยทัศน์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ได้แสดงออกถึงความมีภาวะผู้นำในด้านวิสัยทัศน์ ไม่ว่าจะเป็น การสำรวจข้อมูลวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการบริหารโรงเรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ กำหนดเป้าหมายและมีความยืดหยุ่นในการบริหารงานให้ไปสู่ความสำเร็จ ส่งเสริมให้คณะครูใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระตือรือร้นมุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ยอมรับและเรียนรู้ประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา และพัฒนาส่งเสริมการศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและการศึกษาต่อของคณะครู ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้แสดงบทบาทภาวะผู้นำอย่างมาก มีการสำรวจข้อมูลวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการบริหารโรงเรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครู มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ กำหนดเป้าหมายและมีความยืดหยุ่นในการบริหารงานให้ไปสู่ความสำเร็จส่งเสริมให้คณะครูใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระตือรือร้นมุ่งความ

เป็นเลิศทางวิชาการ พัฒนาค้นเองอยู่ตลอดเวลา ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ยอมรับและเรียนรู้ประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และพัฒนาส่งเสริมการศึกษาคุณภาพ การฝึกอบรม และการศึกษาต่อของคณะครู เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่าชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บริหารงานตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และมีการแสดงออกให้ครูผู้สอนได้รับรู้รับทราบตลอดเวลา ส่วนชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรอย่างสอดคล้องและประสานสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ในการกำหนดยุทธศาสตร์นั้นส่วนใหญ่มักจะกำหนดไว้ในเอกสารที่เป็นแผนงาน โครงการหรือในลักษณะแผนปฏิบัติการประจำปี แต่มักจะมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 เป็นผู้มีความรับผิดชอบ และแสดงบทบาทภาวะผู้นำด้านนี้ออกมาอย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ วางแผนดำเนินการปฏิบัติงาน เปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของตนเอง นิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานของคณะครู ควบคุมกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง แสวงหาทรัพยากรมาสนับสนุนการบริหารโรงเรียน จัดระบบบริหารงานอย่างชัดเจน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น มีการประสานงานทั้งภายในและภายนอก และไม่สะเลยหรือทอดทิ้งงานในหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540 : 215-217) ที่ได้สรุปความรับผิดชอบของผู้บริหารไว้ดังนี้ ความรับผิดชอบต่อองค์กรในฐานะผู้นำกลุ่ม ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายวางแผน กำหนดคน หมาย ติติดตามงานอยู่เสมอ หากพบข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไข ช่วยเสริมสร้างปริมาณและคุณภาพของงานให้ได้รับผลสูงสุด ความรับผิดชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ความรับผิดชอบต่อหน่วยงานอื่น ได้แก่ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่อตัวเอง ได้แก่ สอนตนเองให้เป็นผู้เป็นที่ดี และเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ อินทนาม (2542 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาคุณลักษณะบางประการของผู้บริหารโรงเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริหาร

โรงเรียนมีคุณลักษณะ ด้านความรับผิดชอบและด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รับผิดชอบต่อในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและการให้ความร่วมมือกับชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะเป็นหัวหน้าสถานศึกษามักจะได้รับโอกาสในการทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ทำให้เห็นภาพของภาวะผู้นำด้านนี้ชัดเจน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รับผิดชอบต่อในการนิเทศและการติดตามผลการปฏิบัติงานของคณะครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการบริหารงานในปัจจุบันภาระงานของผู้บริหารมีมากมาย หากไม่มีผู้ช่วยหรือตำแหน่งรองผู้บริหารแล้วจะทำให้ขาดการปฏิบัติงานหรือลดความสำคัญในเรื่องการนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานของครูลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรณะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านการตัดสินใจ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 แสดงบทบาทภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจ ออกมาอย่างเด่นชัดและมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็น การใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาโดยการสร้างทางเลือกที่ดีที่สุดในการตัดสินใจ ตัดสินใจโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ การตัดสินใจคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุด ใช้ความรู้ตามหลักตรรกวิทยา ผู้ได้บังคับบัญชายอมรับในการตัดสินใจและเต็มใจปฏิบัติตาม ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยความเป็นธรรม ยึดระเบียบกฎหมายที่กำหนดแนวทางเอาไว้ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องรวดเร็วไม่ลังเล นอกจากนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 มีภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจเป็นอย่างดี และแสดงออกในรูปของการที่ผู้บริหารที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาโดยการสร้างทางเลือกที่ดีที่สุดในการตัดสินใจ ตัดสินใจโดยใช้ความรู้และประสบการณ์การตัดสินใจ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุด มีการตัดสินใจใช้ความรู้ตามหลักตรรกวิทยา ผู้ได้บังคับบัญชายอมรับในการตัดสินใจ และเต็มใจปฏิบัติงาน การตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยความเป็นธรรม ยึดระเบียบกฎหมายที่กำหนดแนวทางเอาไว้ตัดสินใจอย่างถูกต้องรวดเร็วไม่ลังเล ดังนั้น การที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำในการตัดสินใจที่ดีที่สุดเพื่อสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชชัย ภูสหาหาร (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของ

ผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 10 ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำด้านกระบวนการบริหารงานทุกด้านอยู่ในระดับมาก รวมทั้งด้านการตัดสินใจสั่งการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานในโรงเรียนในปัจจุบันนี้ คณะครูมีการพัฒนาตนเอง การรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วถึง ทำให้คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารโรงเรียนมากขึ้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องในการตัดสินใจ และใช้ความรู้

ความสามารถตามหลักตรรกวิทยาในการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการตัดสินใจการทำงานนั้น ในเรื่องของความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนอาจจะมีคุณภาพไม่เพียงพอ และมีปัญหาในเรื่องการจัดเก็บทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจได้อย่างทันที่

5. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านการติดต่อสื่อสาร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 แสดงบทบาทภาวะผู้นำด้านการติดต่อสื่อสารออกมาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น การที่ผู้บริหารสื่อความหมายด้วยการพูด การเขียนการสั่งการที่ชัดเจนเข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติได้ ใช้ภาษาวาจาสุภาพอ่อนโยนมีอารมณ์ขันและสร้างความเป็นกันเองกับทุกคน ยกย่องชมเชยและตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาในโอกาสอันควร ใช้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันสมัย เชื่อถือได้ การออกคำสั่งเน้นชัดเจนยึดวัตถุประสงค์ประสงค์ระบียบกฎหมายและศีลธรรมอันดี กล่าวแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อที่ประชุมและต่อผู้อื่นสอนและชี้แจงการปฏิบัติงานให้คณะครูให้สามารถปฏิบัติได้ สร้างมิตรและสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน อดทนต่อคำพูดที่ยึดแย้งและไม่เป็นมิตร แสดงกิริยา วาจาที่เหมาะสมและมีมรรยาท สอดคล้องกับแนวคิดของ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2540 : 150-151) ที่กล่าวถึงหลัก 7 ประการ ของการติดต่อสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการส่งสาร มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้คือ มีความเชื่อถือได้ของผู้ให้ข่าวและแหล่งข่าว มีความเหมาะสมในการใช้ภาษา ท่าทาง คำพูด ให้กลมกลืนกับสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ เมื่อหาสาระจะต้องให้ประโยชน์ และนำเสนอใจกับผู้รับสาร ความสม่ำเสมอและความต่อเนื่อง การสื่อสารจะได้ผลก็ด้วยการรู้จักทำให้สม่ำเสมอ ไม่ขาด ๆ หาย ๆ และมีการส่งสารอย่างต่อเนื่อง ช่องทางของข่าวสาร ทางผ่านที่ถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

ความสามารถของผู้รับสาร ต้องรู้ถึงความสามารถ เช่น ความรู้ นิสัย สถานที่ และโอกาสก็ จะช่วยให้ผู้รับเข้าใจได้ง่าย ความแจ่มชัด ข่าวสาร ที่ส่งต้องเป็นภาษาที่ไม่กำกวม การพูด การเขียน การพิมพ์ต้องชัดเจน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย ภูสาหาร (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ใน วิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 10 ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำ ด้านกระบวนการบริหารงาน ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนในปัจจุบัน ได้มีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี สังคมในปัจจุบันต้องการ ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทร มีไมตรีจิตที่ดีต่อกัน จึงมีภาวะผู้นำด้านนี้สูง ส่วนข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ใช้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันสมัยเชื่อถือได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การ ใช้ข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันนั้นประสบปัญหาอยู่มากพอสมควร แม้ว่าเทคโนโลยีข้อมูล ข่าวสารในปัจจุบันจะมีการพัฒนาไปมาก แต่การพัฒนาบุคลากรให้ก้าวทันเทคโนโลยียังมี ปัญหา จึงไม่สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนากระบวนการบริหารได้เต็มที่

6. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 แสดงบทบาทภาวะผู้นำด้าน คุณธรรมและจริยธรรมออกมาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ความเป็นเป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น และอดออมมีความเพียรพยายามมุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี มีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ดำรงชีพอย่างเรียบง่าย ประหยัด มัธยัสถ์ในการใช้จ่ายเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใจบงคับบัญชา มีคุณธรรมสูง เมตตา กรุณาเอื้ออาทรต่อความเดือดร้อนของผู้อื่น สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะ มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ท้องถิ่นและสังคม ทำให้ผลการวิจัยออกมาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ อินทนาม (2542 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาคณะลักษณะบางประการของผู้บริหาร โรงเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ตามทัศนะของผู้บริหาร และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีคุณลักษณะ ด้านความรับผิดชอบและด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิวัฒน์ ภูไชยแสง (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้

ทำการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ท้องถิ่นและสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนในปัจจุบันมีการพัฒนาการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นและสังคมอย่างมาก ผู้บริหารในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาจึงมีฐานะที่จะต้องแสดงบทบาทในการมีส่วนร่วมในเรื่องนี้อยู่เป็นประจำ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เป็นผู้มีความอดทน อดกลั้นและอดออม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารบางส่วนอาจสำคัญว่าตนเป็นหัวหน้า เป็นผู้ทำให้มีรู้จัก อดทนอดกลั้นเก็บความรู้สึกในบางโอกาส ทำให้มีครูส่วนหนึ่งได้รับหรือประสบโดยตรงจึงแสดงความคิดเห็นออกมาในระดับนี้

7. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์และด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์สิบปีขึ้นไปมีระดับภาวะผู้นำสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่าสิบปี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์มากกว่า ย่อมประสบพบเห็นเหตุการณ์หรือโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษามากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย ทำให้สามารถรวบรวมประมวลเอาประสบการณ์นั้นมาเป็นประโยชน์ในการแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นผู้มีภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์มากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย ภูสาหาร (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 10 ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านแบบของผู้นำทั้งแบบมุ่งงานและแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีภาวะผู้นำด้านกระบวนการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ส่วนด้านการตัดสินใจ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนที่มี

ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทฤษฎีของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยต่ำ ผู้วิจัยเห็นว่าควรเสนอแนะให้ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับปรับปรุงพัฒนามีดังนี้

1.1 การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรอย่างสอดคล้องและประสานสัมพันธ์กัน

1.2 การใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องในการตัดสินใจ

1.3 การใช้ความรู้ความสามารถตามหลักตรรกวิทยาในการตัดสินใจ

1.4 ความรับผิดชอบในการนิเทศและการติดตามผลการปฏิบัติงานของคณะครู

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ในผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีความแตกต่างในเรื่องของภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์และด้านความรับผิดชอบ เมื่อเปรียบเทียบตามประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน จึงขอเสนอแนะว่า ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องปัจจัยหรือมูลเหตุที่ทำให้ประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนอย่างไร